

УДК 929=>(092):94(477)

Горелов В.І., кандидат історичних наук, старший науковий співробітник науково-дослідного центру воєнної історії НУО України імені Івана Черняхівського

Грицюк В.М., кандидат історичних наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідного центру воєнної історії НУО України імені Івана Черняхівського (м. Київ)

ГЕНЕРАЛ ПАВЛО СКОРОПАДСЬКИЙ – ГЕТЬМАН УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

У статті на основі аналізу історичних документів, фундаментальних праць, монографій, публікацій у пресі вітчизняних і закордонних істориків розкривається військова та державотворча діяльність Павла Петровича Скоропадського, показуються без прикрас героїчні та трагічні сторінки історії України, здобутки та гіркі уроки Української Держави у вирішенні проблем її розбудови у важкому 1918 році.

Ключові слова: Павло Скоропадський, Пажеський корпус, Перша світ ова війна, Південно-Західний фронт, Гетьман, Українська Держава.

Радянська історіографія ігнорувала українську державність часів Гетьманату і розглядала події, що відбувалися в Україні у 1918 році, виключно під кутом зору політики окупаційної адміністрації. Вважалося, що українська адміністрація була суто маріонетковою і колабораціоністською. Будь-які самостійні кроки гетьманського уряду або замовчувалися, або грубо фальсифікувалися. Дійшло до того, що, наприклад, заснування Академії наук України (й урочисте відкриття 24 листопада 1918 р.) перенесли на півроку пізніше, коли у Києві була встановлена радянська влада [3, с.3].

Архівні фонди часів Гетьмана Павла Скоропадського у радянський період були недоступними для істориків, тому цей період в історії України залишався “білою плямою”. Зарубіжна історіографія сучасного періоду незалежної України представлена, в основному, працями українських авторів з діаспори, які були політичними противниками Павла Скоропадського або його найближчими соратниками. Саме тому не доводиться сумніватися в необ’єктивності висновків як перших, так і других.

Автори статті на основі аналізу історичних документів, фундаментальних праць, монографій, публікацій у пресі вітчизняних і закордонних істориків розкривається військова та державотворча діяльність Павла Петровича

Скоропадського, розкриваються без прикрас героїчні та трагічні сторінки історії України, здобутки та гіркі уроки Української Держави у вирішенні проблем її розбудови у важкому 1918 році [3, с.2].

Генеалогія родини Скоропадських. Народився Павло Петрович 3(16) травня 1873 р. у Вісбадені, де в той час відпочивали його батьки – Петро Іванович Скоропадський і Марія Андріївна (в дівоцтві Міклашевська).

Генеалогія старовинного роду Скоропадських простежується від вихідця з Уманьщини Федора Скоропадського, який воював у війську Богдана Хмельницького і загинув у бою під Жовтими Водами. Його син Ілля дослужився до генерального референдаря України. Онук Федора, син Іллі, Іван Ілліч Скоропадський у 1708–1722 рр. за часів Петра I був Гетьманом України. Брат Гетьмана, Василь, був генеральним бунчужним. Його син Михайло Васильович обіймав посаду генерального підскарбія при Гетьманові К. Розумовському. Син Михайла, Яків Михайлович, був останнім генеральним хорунжим, за часів якого скасовано гетьманство у 1764 р. Син Якова, Михайло (1764–1810) присвятив своє життя військовій службі Російській імперії, був ротмістром кінно-егерському полку. Після звільнення мешкав у своєму великому маєтку, успадкованому від предків. Син Михайла, Іван Михайлович (дід Павла Петровича) свою дія-

льність розпочав на військовому поприщі, а згодом служив на виборних дворянських посадах. У 1847 р. він був обраний губернським предводителем полтавського дворянства.

Батько Павла Петровича, Петро Іванович, звільнився з військової служби у 1865 р. у чині полковника Кавалергардського полку, маючи за подвиги на Кавказі золотий палаш з написом “За хоробрість”, орден Святого Станіслава 2-го ступеня з мечами, бронзову медаль у пам’ять Кримської (Східної) війни 1853–1856 рр., срібну медаль на Олександрівській стрічці за підкорення Західного Кавказу і хрест за службу на Кавказі. Довгий час він служив повітовим предводителем стародубського дворянства, користувався повагою та любов’ю оточуючих. За вірну службу Петро Іванович отримав титул дійсного статського радника, був нагороджений орденами Святої Анни 2-го ступеня й Святого Рівноапостольного князя Володимира 4-го ступеня [14, арк.37].

Ці історичні факти свідчать, що сімейні традиції роду Скоропадських зіграли провідну роль при формуванні з дитячих років свідомості маленького Павла.

Фото 1. Павло Петрович з дружиною Олександрою

Військова діяльність Павла Скоропадського (вересень 1893 р. – грудень 1917 р.). З юних років Павло Скоропадський ріс, вбираючи в себе все краще, що було у сімейних традиціях гетьманського роду Скоропадських, в традиціях українського козацтва, шляхетства та дворянства. У серпні 1885 р. він вступив до Пажеського корпусу в Петербурзі (привілейований військовий навчальний заклад для дітей дворянської аристократії імперії). Корнет

П. Скоропадський отримав чудову військову професійну підготовку та закінчив військовий навчальний заклад у вересні 1893 р. по першому розряду. Проходячи службу в кавалерійських частинах лейб-гвардії, старанний і сумлінний офіцер удосконалював свою військову майстерність. 11 січня 1898 р. Павло Скоропадський одружився з Олександрою Дурнаво (фото 1).

Добровільно взявши участь у російсько-японській війні 1904–1905 рр., він накопичив серйозний бойовий досвід, підвищив військову майстерність. За особисті мужність і героїзм, виявлені у цій війні, ротмістр П. Скоропадський був нагороджений золотою зброєю – палашем з написом “За хоробрість” з темляком ордена Святої Анни 4-го ступеня (сам орден червонів своїм фініфтевим медальйоном з хрестом і короною на ефесі палаша) та трьома бойовими орденами: Святого Станіслава 3-го ступеня, Святої Анни 3-го ступеня і Святого Володимира 4-го ступеня [8].

Після російсько-японської війни ротмістр П. Скоропадський продовжив службу у Санкт-Петербурзі у лейб-гвардії Кавалергардському Ії величності Государині імператриці Марії Федорівни полку, в якому раніше служив його батько. У грудні 1905 р. цар Микола II за військові заслуги призначив його своїм флігель-ад’ютантом (фото 2). Цей титул вводив Павла Скоропадського у коло чергових офіцерів імператора. У цьому полку його призначають на посаду командира 1-го лейб-ескадрону. 4 вересня 1910 р. наказом по військовому відомству полковник П. Скоропадський призначений командиром 20-го драгунського Фінляндського полку, а в квітні 1911 р. – командиром лейб-гвардії Кінного полку.

25 березня 1912 р. наказом по військовому міністерству П. Скоропадському присвоєно звання генерал-майора і зараховано до Почту його Імператорської величності із залишенням на посаді командира лейб-гвардії Кінного полку.

З початком Першої світової війни лейб-гвардії Кінний полк під керівництвом генерала П. Скоропадського 6 серпня 1914 р. відзначився в бою під м. Краупішкен у Східній Пруссії. За вміле керівництво полком командир був представлений до нагородження. У поданні зазначено, що генерал-майор П. Скоропадський, “... керуючи центром бойового порядку, не дивлячись на жорстокий артилерійський і рушничний вогонь противника, захопив частину ворожих позицій і утримав їх,

... чим значно сприяв остаточному успіху” [15, арк.1]. 13 жовтня 1914 р. Павло Петрович нагороджений орденом Святого Георгія 4-го ступеня. Генерал П. Скоропадський дуже пишався цією нагородою, адже вона свідчила про особисту мужність і героїзм її володаря.

За високий професіоналізм у бойових умовах Павло Петрович 6 жовтня 1914 р. призначений командиром 1-ї бригади 1-ї Гвардійської кавалерійської дивізії із залишенням у Почті його Імператорської величності (до складу бригади входили два його рідних лейб-гвардії полки – Кавалергардський і Кінний). Будучи командиром 1-ї бригади, генерал П. Скоропадський взимку 1914 р. тимчасово керував 1-ю Гвардійською кавалерійською дивізією, яка входила до складу XVI корпусу 5-ї армії Південно-Західного фронту російської армії. Влітку 1915 р. Павло Скоропадський отримав призначення на посаду командира 5-ї кавалерійської дивізії.

Фото 2. Флігель-ад'ютант Почту його Імператорської величності генерал-майор Павло Скоропадський

У березні 1916 р. його призначено командиром 1-ї Гвардійської кавалерійської дивізії, а влітку цього ж року Павлу Петровичу присвоєно чин Почту його Імператорської величності генерал-лейтенанта. Під його вмільом і енергійним керівництвом кавалерійське з'єднання самовіддано виконувало бойові завдання.

Тимчасово командуючи у жовтні 1916 р. VIII армійським корпусом, а з середини жовтня до початку грудня 1916 р. – Гвардійським

кавалерійським корпусом при обороні на річці Стохід (у складі військ Південно-Західного фронту на території сучасної Волинської області України), генерал П. Скоропадський відмінно справився з покладеними на нього бойовими завданнями.

22 січня 1917 р. генерал-лейтенант П. Скоропадський призначений командиром XXXIV армійського корпусу, що дислокувався на території нинішньої Волинської області. У цей період Павло Петрович детально ознайомився з українським національним рухом.

Фото 3. Командир 1-го Українського (російського XXXIV армійського) корпусу – генерал-лейтенант Павло Скоропадський

Навесні 1917 р. український національний рух охопив і армію. Ідеї формування армії за національним принципом були схвалені I-м Всеукраїнським військовим з'їздом, який у травні 1917 р. проходив у Києві. Українізація XXXIV армійського корпусу розпочалася у серпні 1917 р. Він отримав назву 1-го Українського корпусу (фото 3). Роста авторитет його командира – генерал-лейтенанта П. Скоропадського. Цілком закономірно, що Всеукраїнський з'їзд Вільного козацтва, який 16–20 жовтня 1917 р. проходив у Чигирині, обирає Павла Петровича членом Генеральної ради та отаманом усього Вільного козацтва. Однак, в українському уряді П. Скоропадського зустріли холодно. Підозрюючи в його особі через зростаючий вплив можливого суперника, Генеральний секретаріат з військових справ на чолі з новим військовим міністром М. Поршем наприкінці грудня 1917 р. змусив його написати рапорт про звільнення з військової служби [3, с.13-15].

Пізніше у своїх “Споминах” в еміграції у Лозанні у 1919 р. Павло Петрович про цю подію написав так: “Це рішення я прийняв з великим болем у серці, бо руйнувалися мої мрії, яким я віддав стільки невсипучої тяжкої праці; руйнувалася надія закласти міцний фундамент для будови регулярної української армії і тим утворити умови, без яких держава Українська не могла існувати” [11, с.49].

Так наприкінці 1917 р. закінчився військовий період діяльності Павла Петровича Скоропадського, який після закінчення Пажеського корпусу 24 роки віддав військовій службі. На усіх посадах Павло Петрович користувався любов'ю підлеглих і повагою начальників. Пройшовши fronti російсько-японської та Першої світової війн, він набув бойового досвіду, оперативного-тактичного рівня мислення, вміння керувати великими військовими з'єднаннями, що у підсумку виробило в нього навички адміністратора вищої категорії.

Фото 4. Гетьман Української Держави П. Скоропадський

Вихований у кращих традиціях українського козацтва, генерал-лейтенант П. Скоропадський ці якості адміністратора й організатора у повній мірі виявив на посаді Гетьмана Української Держави. І хоча історією Україн-

ської Державі було відведено всього сім з половиною місяців, за цей період для становлення і зміцнення державності було зроблено достатньо. Все це свідчить про неординарність особистості Павла Петровича і було результатом його військово-державного таланту. Він дійсно був представником кращих українських традицій старовинного козацького роду Скоропадських.

Про всі ці події з свого життя Павло Петрович написав у “Спогадах” в еміграції. Вони були надруковані у незалежній Україні у 1995 р. [12]. У виступі на урочистому зібранні з нагоди Дня Соборності України та 100-річчя проголошення незалежності Української Народної Республіки 22 січня 2018 р. Президент України Петро Порошенко висловився так: “Минулого року “Спогадами” Павла Скоропадського я був настільки вражений, що наполегливо радив прочитати їх всім політикам, урядовцям, депутатам” [2]. Це дуже висока оцінка Павла Скоропадського та його державної діяльності, що надана першою особою нашої країни.

Державна діяльність Павла Скоропадського (29 квітня – 14 грудня 1918 р.). Павла Скоропадського (фото 4) на з'їзді Союзу земельних власників 29 квітня 1918 р. проголошено Гетьманом [10, с.490-491]. Фактично державний переворот проходив при безпосередній підтримці та згоді з боку німецького військово-окупаційного командування. Цей переворот позбавив влади партії лівого спрямування, які входили до складу Центральної Ради та Ради міністрів [11, с.20]. Гетьман повів рішучу боротьбу проти цих партій і тому в подальшому не міг користуватися їх підтримкою [9, с.98]. Цим і пояснюється перехід партій лівого спрямування до жорсткої опозиції щодо гетьманського режиму. Ця опозиція сформувалася в Український національний союз, рішуча боротьба якого в подальшому призвела до повалення Гетьманату Павла Скоропадського [5, с.77].

П. Скоропадський став Гетьманом Української Держави у дуже складний історичний період. Доба Гетьманату була наповнена від самого початку політичною боротьбою уряду на різних напрямках: зовнішня – з більшовиками, внутрішня – з проросійськими організаціями, і найбільш складна – з українською опозицією [7, с.156]. До найбільших невдач треба віднести повну залежність держави від окупантів і брак власної армії (ті 65 тис. війська, що восени 1918 р. були у Гетьмана, не мо-

жна вважати повноцінною армією; при Гетьманові були закладені тільки організаційні основи Української армії) [5, с.68]. До цього ж треба віднести й важкі наслідки попередніх місяців: зобов'язання, що взяла на себе Центральна Рада внаслідок Брестського миру – поставку в Німеччину та Австро-Угорщину великої кількості збіжжя, м'яса, кукурудзи та інших продуктів.

Тяжку спадщину дістав гетьманський уряд від попередньої доби в галузі соціальних відносин: селянство чекало на безплатну передачу поміщицької землі та ліквідацію їх господарств. Центральна Рада не спромоглася розв'язати цього питання. Дісталася йому у зв'язку з цим й інша спадщина – “каральні заgonи”, що були створені волинськими та подільськими панами за допомогою німецьких та австрійських військ ще при Центральній Раді. Вони відбирали у селян майно і землю, яку влітку і восени ті конфіскували у панів. Самочинні розправи “каральних заgonів” продовжувалися й у першому періоді гетьманського правління, яке ще не мало достатніх сил для їх припинення. І тільки влітку 1918 р. нова адміністрація змогла покласти край цій анархії. Хоча увесь тягар і вся відповідальність за дії “каральних заgonів” чомусь лягли на уряд Скоропадського і самого Гетьмана [1, с.28-29, 48].

Разом з тим, гетьманський період правління мав багато позитивного. За сім з половиною місяців наполегливої праці відомих фахівців різних галузей дипломатії, економіки, культури та науки було багато зроблено. За цей короткий відрізок часу гетьманський уряд обмінявся посольствами з 12 країнами світу (Центральна Рада мала офіційні дипломатичні стосунки лише з 3 країнами) [13, с.312]. Загалом, кількість країн, що були представлені в Українській Державі своїми дипломатичними установами при П. Скоропадському, становила 25. За цей час гетьманський уряд встановив дипломатичні стосунки з Німеччиною, Австро-Угорщиною, Туреччиною, Фінляндією, Скандинавськими державами, Швейцарією, Болгарією, Кримом, а з послабленням окупаційного впливу – з Францією, Англією, США. Дипломатичні стосунки були з Москвою, білогвардійським Доном, Кубанню. Українські консульські представництва діяли у Вільнюсі, Ризі, Мінську, Батумі, П'ятигорську, Тбілісі, Орлі [10, с.516].

Великі здобутки були у галузі фінансів: встановлено українську грошову систему, зас-

новано банки. Після руїни, що її принесли війна та революція, відбудовано залізничні шляхи, мости та відновлено регулярний залізничний рух.

Гетьманський уряд підготував проект земельної реформи, яку не змогла розробити Центральна Рада. Правник Х. Лебідь-Юрчик вважав земельний закон, схвалений гетьманським урядом, “подібним тільки до земельних законів найдемократичніших країн у цілому світі, наприклад, Нової Зеландії, де земельне законодавство випередило всі інші країни і еволюційним шляхом вирішило земельне питання на велику користь працюючого люду” [6, с.135-136]. Проте, реалізувати в життя цей проект завадило антигетьманське збройне повстання опозиції восени 1918 року.

Дуже важливими були судові реформи. Налагоджено судову справу, суд на нових засадах, укладено багато нових законів. Велике значення мали заходи щодо оформлення автокефалії Української Православної Церкви. Проведено українізацію школи всіх ступенів, починаючи з початкових і закінчуючи двома університетами (у Києві та Кам'янці-Подільському). Велике значення мало заснування Української Академії наук (урочисто відкрито 24 листопада 1918 р.), Національної бібліотеки, Національного архіву, заходи у справі організації Національної галереї мистецтв та Історичного Українського музею. Засновано Український національний театр під керівництвом П. Саксаганського, Українську державну капелу під проводом О. Кошиця, “Молодий театр” під керівництвом Л. Курбаса, Державний симфонічний оркестр під проводом О. Горілого [1, с.35-36, 49]. Певного розвитку досягла українська видавнича справа: засновано ряд великих видавництв, що випускали українські видання “в нечуваному доти числі примірників, увесь край укритися сіттю українських книгарень”, – писав історик гетьманської доби Д. Дорошенко [4, с.369-370].

Такими були результати зробленого в надзвичайно важких умовах упродовж семи з половиною місяців 1918 року Гетьманату П. Скоропадського.

Неупереджене вивчення доступних фактів свідчить, що держава доби П. Скоропадського являла собою окрему сторінку в історії змагань українського народу у ХХ ст. Великий, а іноді і вирішальний вплив на державотворчі процеси того часу накладав сам факт чужоземної окупації України. Однак, певна свобода дій у Гетьмана залишалася. Разом з тим, усі

його намагання зміцнити державні інститути достатніми збройними силами не мали успіху через протидію окупантів.

На відміну від Української Народної республіки періоду Центральної Ради, в якій державотворчі процеси розвивалися за демократичним сценарієм, Українська Держава була авторитарним утворенням. Прагнучи надати своєму правлінню зовнішніх форм державності XVIII ст., П. Скоропадський насправді відновлював усталені форми царського адміністративного управління. Його неприйняття політичних партій, що утворювали Центральну Раду та орієнтація на відцентрові політичні сили та сили правого толку виявилися ефективними тільки при опорі на окупаційну владу. Після поразки Австро-Угорщини та Німеччини у Першій світовій війні Українська Держава була приречена на загибель. Гетьман опинився сам-на-сам з лівими партіями, які негативно ставилися до нього.

Боротьба проти анархії та свавілля, що її проводила гетьманська адміністрація в усій Україні, не була належним чином оцінена суспільством. Широкі маси трудящих сприйняли її виключно як спробу наступу контрреволюції. Народна боротьба проти окупантів злилася в одне ціле з боротьбою проти гетьманського правління.

Промонархічні погляди, непослідовність за складних умов політичної ситуації в Україні у підсумку призвели до власноручного зречення П. Скоропадським від декларованої незалежності Української Держави, до намагань інтегрувати її в єдиний фронт боротьби за відновлення Великої Росії. Та головною силою, яка підняла П. Скоропадського до гетьманства, була німецька окупаційна влада, падіння якої призвело до політичної смерті

Гетьманату. Виходу П. Скоропадського з політичної боротьби найбільше сприяла діяльність опозиційних сил, головну роль серед яких відіграв Український національний союз на чолі з Володимиром Винниченком.

За допомогою політичних демаршів і військових дій майже всі національні сили, що сконсолідувалися, примусили П. Скоропадського 14 грудня 1918 р. зректися Гетьманства. До влади на Україні прийшла Директорія, якій також не пощастило довго затриматися на історично-політичній сцені [1, с.3-4].

Підсумовуючи, зазначимо, що існування Української Держави є об'єктивним фактом нашої історії. Тому дуже актуально і в наш час звучать слова, задекларовані Павлом Скоропадським у травні 1919 р. у його "Споминах": "...*нам'ятайте, коли б не було мого виступу, німці, кілька тижнів пізніше, завели б на Україні звичайне генерал-губернаторство. Воно б було оперте на загальних основах окупації і нічого спільного з українством, розуміється, не мало б. Тим самим не було б Української Держави, яка реально появилася на світовій арені хоч в цьому короткому періоді Гетьманства. А це значить, що ідея української державності в очах чужих і своїх здавалася би й досі нездійсненною утопією. Від часів Гетьманства 1918 року державність українська стала фактом, з яким світ вже рахувався і буде рахуватись. Тепер тільки від нас самих, українців, залежать докази, що факт цей здатний до життя*" (виділено авт.) [7, с.112]. Ці слова Павла Петровича Скоропадського дуже актуальні нині в умовах боротьби з російським агресором та відстоюванні територіальної цілісності й державної незалежної України.

Список використаної літератури

1. *Винниченко В.* Відродження нації: У 3 ч. – К.: Політвидав, 1990. – Ч.3. – 535 с.
2. Виступ Президента України Петра Порошенка на урочистому зібранні з нагоди Дня Соборності України та 100-річчя проголошення незалежності Української Народної Республіки: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-na-urochistomu-zibranni-z-nagodi-45530>.
3. *Горелов В.І.* Павло Скоропадський – останній Гетьман України: сторінки історії. – К.: КІ ВПС, 1995. – 56 с.
4. *Дорошенко Д.* Історія України 1917–1923: У 2 т. – Ужгород, 1930. – Т.2. –Українська Гетьманська Держава. – 510 с.
5. *Кульчицький С.В.* Українська Держава часів гетьманщини // Український історичний журнал. – 1992. – №7–8. – С.60-79.
6. *Лебідь-Юрчик Х.* Бюджетове право. – Львів: 1927. – С.135-136.
7. *Наживин І.* Записки про революцію. – Вена: 1921. – С.156.
8. *Пасько І.* Павло Скоропадський: Петербурзький період // Народна армія. – 1994. – 13 серпня.

9. *Пиріг Р.Я., Проданюк Ф.М.* Павло Скоропадський: Штрихи до політичного портрета // Український історичний журнал. – 1992. – №9. – С.91-109 с.
10. *Полонська-Василенко Н.* Історія України: У 2 т. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 1993. – Т.2. Від середини 17-го століття до 1923 року. – 608 с.
11. *Скоропадський П.* Спомини / Передм. Г.В. Папакіна. – К.: Україна, 1992. – 112 с.
12. *Скоропадський П.* Спогади (кінець 1917 – грудень 1918). – Київ, Філадельфія: АТ “Книга”, 1995. – 495 с.
13. *Субтельний О.* Україна: Історія. – К.: Либідь, 1991. – 512 с.
14. Центральний державний історичний архів (далі – ЦДАК) України, м. Києві, ф.1219, оп.2, спр.163-б.
15. ЦДАК України, ф.1219, оп.2, спр. 1066.

Отримано: 16.07.2018 р.

УДК 929=>(092):94(477)

Слюсаренко П.М., кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри військової підготовки НУО України ім. Івана Черняхівського (м. Київ)

ВНЕСОК ВІЙСЬКОВОГО МІНІСТРА УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ ГЕНЕРАЛ-ХОРУНЖОГО ВОЛОДИМИРА САЛЬСЬКОГО У РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ У 1920 РОЦІ

Стаття присвячена маловідомим сторінкам біографії в ідіомого українського військового діяча, військового міністра Української Народної Республіки генерал-хорунжого Володимира Сальського. Досліджено особливості його діяльності у розв'язанні питань реформування Армії УНР на новій основі, за зразками побудови армій провідних країн світу – переможниць у Великій війні 1914–1918 рр. Зосереджено увагу на особливостях проектування та створення структур вищого військового керівництва, з'єднань і частин Сухопутних Сил Армії УНР нового типу. Розкрито результати діяльності Військового міністерства УНР, яке очолював В. Сальський напередодні та в умовах Російсько-польської війни 1920 року.

Ключові слова: Українська Народна Республіка, військовий міністр, російсько-польська війна, українсько-польське військово-співробітництво, Армія УНР.

Вивчення біографій і результатів діяльності відомих військових і політичних діячів періоду Української національно-демократичної революції 1917–1921 рр. є актуальним напрямком дослідження сьогодення у нашій країні, особливо, саме в часи коли Російська Федерація продовжує свою агресивну політику у відношенні до України, як і 100 років тому. До таких постатей належить і представник українського старшинства тих часів Володимир Петрович Сальський (24.07.1885–05.10.1940) – українець за походженням, професійний військовий, який набув неабиякого досвіду бойового старшини (офіцера) у період Великої війни 1914–1918 рр. Активний учасник Української революції 1917–1921 рр. фактично від самого її початку й до завершення.

Фрагментарні свідчення про В. Сальського можна знайти в українських емігрантських джерелах, але вони доволі скупі на інформа-

цію щодо особливостей його діяльності саме на посаді військового міністра Української Народної Республіки (далі – УНР, 05.11.1919–10.02.1921).

Деякі дані про його діяльність можна знайти і в сучасних істориків, зокрема у: Б. Дорошенко-Товмацького [3], О. Колячука, М. Литвина, К. Науменка [4], М. Литвина [6], С. Литвина [5; 7; 8], Я. Гинченка [11; 12], Я. Бруські [1]. Враховуючи наявність лише узагальнюючого фактажу, автор звернувся до архівних джерел щоб розкрити певні результати діяльності дійсно неординарної і доволі цікавої для української військової історії особистості.

Перед тим, як розпочати висвітлення діяльності В. Сальського на посаді військового міністра УНР вважаю за доцільне стисло навести основні віхи життєвого шляху українського старшини вищого рангу до його призна-